

Date - 14-09-2025

السلام علیکم

کیا فرماتے ہیں علمائے دین و مفتیانِ شرح متین اس مسئلے میں کہ میری ایک لڑکے سے میٹج کہ ذریعے بات ہوتی تھی۔ وہ پاکستان کا ہے اور میں بھارت کی ہوں۔ میں نے اس سے اُس کے مسلک کے بارے میں پوچھا لیکن وہ صاف طور پر جواب نہ دے سکا۔ اس نے کہا کہ وہ نہ اہل حدیث ہے نہ دیوبندی، بلکہ کہتا ہے میں سنی ہوں۔ ہم دونوں ایک دوسرے سے محبت کرتے ہیں۔ ایک مرتبہ میں نے اس سے مہر کے بارے میں بات کی۔ میں نے مذاق میں کہا کہ مہر کے طور پر تم اپنی ساری جائیداد مجھے دو۔ اس نے کہا: نہیں، میں آدمی دوں گا۔ میں نے کہا: نہیں، مجھے تمہاری پوری جائیداد مہر میں چاہیے، کیا منظور ہے؟ اس نے کہا: ہاں، میں نے تمہیں اپنی پوری جائیداد مہر میں دے کر قبول کیا۔ میں نے بھی کہا: ہاں، قبول کیا۔ اس نے کئی بار پوچھا اور میں نے کئی بار یہی جواب دیا۔ لیکن میں تو صرف جائیداد کے بارے میں مذاق کر رہی تھی، یہ سب بات چیت میٹج پر ہی ہوئی تھی۔ پھر ایک دن اسی کو بنیاد بنا کر اس نے کہا کہ ہم دونوں کا نکاح ہو گیا ہے۔ میں نے کہا: یہ کیسے ممکن ہے؟ تو اس نے کہا کہ اس دن تم نے ایسا ایسا کہا تھا، میرے پاس گواہ بھی ہے، میں نے خطبہ بھی پڑھا تھا اور میں نے ہر جگہ معلوم کیا ہے، بس نکاح ہو گیا ہے۔

سوال یہ ہے کہ کیا اس طرح نکاح ہو جاتا ہے، قرآن و سنت کی روشنی میں جواب عنایت فرمائیں۔

مستفتی: حنا کوثر، وارانسی، بھارت

الجواب

وعلمک السلام صورتِ مسئلہ میں آپ کا نکاح منعقد نہیں ہوا؛ کیوں کہ نکاح کے صحیح ہونے کے لیے ایجاب و قبول کی مجلس ایک ہونا اور اس میں جانبین میں سے دونوں کا خود موجود ہونا یا ان کے وکیل کا موجود ہونا ضروری ہے، نیز مجلس نکاح میں دو گواہوں کا ایک ساتھ موجود ہونا اور دونوں گواہوں کا اسی مجلس میں نکاح کے ایجاب و قبول کے الفاظ سننا ضروری ہے

اگر عقدین دو الگ مقام پر ہوں اور اوڈیو ویڈیو فون کال یا میٹج کے ذریعہ نکاح کرنا چاہیں تو ہرگز نکاح منعقد نہیں ہوتا، - الدر المختار وحاشیۃ ابن عابدین (رد المحتار) (۱۴/۳) میں ہے، (ومن شرائط الإیجاب والقبول: اتحاد المجلس لحواضرين - (توہ: اتحاد المجلس) قال فی البحر: فلو اختلف المجلس لم ینعقد)"

: ترجمہ

ایجاب و قبول (نکاح کے الفاظ) کے شرائط میں سے ایک شرط اتحادِ مجلس ہے، (یعنی اگر مجلس مختلف ہو جائے تو نکاح منعقد نہیں ہو گا۔)

لہذا جب آپ ہند میں ہیں اور لڑکا پاکستان میں اور آپ نے کسی کو اپنے نکاح کا وکیل بھی نہیں بنایا تو اب دو الگ مقام پر عاقدین کے ہونے کی وجہ سے اور مجلس متحد نہ ہونے کی وجہ سے نکاح نہیں ہوا۔ - واللہ اعلم بالصواب

अस्सलामु अलैकुम

क्या फ़रमाते हैं औलमा-ए दीन व मुफ़्तीआन-ए शरह-ए मतीनन इस मसले में कि मेरी एक लड़के से मैसेज कि ज़रिए बात होती थी। वो पाकिस्तान का है और मैं भारत की हूँ, मैंने उस से उस के मसलक के बारे में पूछा लेकिन वो साफ़ तौर पर जवाब न दे सका। उस ने कहा कि वो न अहल-ए हदीस है न देवबंदी, बल्कि कहता है मैं सन्नी हूँ। हम दोनों एक दूसरे से मोहब्बत करते हैं। एक मरतबा में ने उस से महर के बारे में बात की। मैं ने मज़ाक में कहा कि महर के तौर पर तम अपनी सारी जायदबाद मुझे दो। उस ने कहा: नहीं, मैं आधी दूँगा। मैं ने कहा: नहीं, मुझे तुम्हारी पूरी जाइदाद महर में चाहिए, किया मंज़ूर है, उस ने कहा: हाँ, मैंने तुम्हें अपनी पूरी जायदाद महर में दे कर क़बूल किया, मैं ने भी कहा: हाँ, क़बूल किया, उस ने कई बार पूछा और मैंने कई बार ये ही जवाब दिया, लेकिन मैं तो सिर्फ़ जाइदेद के बारे में मज़ाक कर रही थी, ये सब बात चीत मैसेज पर ही हुई थी। फिर एक दिन इसी को बनियाद बना कर उस ने कहा कि हम दोनों का निकाह हो गया है, मैं ने कहा: ये कैसे मुमकिन है, तो उस ने कहा कि उस दिन तम ने ऐसा ऐसा कहा था, मेरे पास गवाह भी है, मैं ने खुत्बा भी पढ़ा था और मैंने हर जगह मालूम किया है, बस निकाह हो गया है,

सवाल ये है कि क्या इस तरह निकाह हो जाता है, कुरआन व सुन्नत की रोशनी में जवाब इनायत फरमाइये मुस्तफ़्ती: हिना कोसर, वाराणसी, भारत

अल-जवाब

व'अलैकुम अस्सलाम सुरत मसऊला में आप का निकाह मुनअक्रिद नहीं हुआ क्योंकि कि निकाह के सही होने के लिए इजाब व क़बूल की मजलिस एक होना और इस में जानिबेन में से दोनों का ख़द मौजूद होना या उन के वकील का मौजूद होना ज़रूरी है, नीज़ मजलिस-ए-निकाह में दो गवाहों का एक साथ मौजूद होना और दोनों गवाहों का उसी मजलिस में निकाह के इजाब व क़बूल के अल्फ़ाज़ सनना ज़रूरी है, अगर अक्रदैन् दो अलग मक्राम पर हों और ओडियो वीडियो फ़ोन कॉल या मैसेज के ज़रिए निकाह करना चाहे तो हर ग़िज़ निकाह मुनअक्रिद नहीं होता, दर्े मुख़्तार व हाशियाह इब्ने आबिदीन में है, (रददुल मुहतार) (3/14) में हैं (ومن شرائط) (الإيجاب والقبول: اتحاد المجلس لو حاضرين- (قوله: اتحاد المجلس) قال في البحر: فلو اختلف المجلس لم ينعقد)

तर्जमा - :

इजाब व क़बूल (निकाह के अल्फ़ाज़) के शरायत में से एक शर्त इत्तेहाद-ए मजलिस है, (यानी अगर मजलिस मख़्तलिफ़ हो जाए तो निकाह मुनअक्रिद नहि होगा,) लिहाज़ा जब आप हिंद में हैं और लड़का पाकिस्तान में और आपने किसी को अपने निकाह का वकील भी नहीं बनाया तो अब दो अलग मक्राम पर आक्रदीन के होने की वजह से और मजलिस मुत्तहिद ना होने की वजह से निकाह नहीं हुआ, -- والله اعلم بالصواب --

Assalamu'Alaikum,

What do the scholars of Islam and the respected Muftis say regarding this matter:

I used to communicate with a boy through messages. He is from Pakistan and I am from India. I asked him about his religious affiliation (sect), but he could not answer clearly. He said he is neither Ahl-e-Hadith nor Deobandi, but simply said, "I am Sunni." We both love each other.

Once I spoke to him about *mahr* (the mandatory marriage gift). I jokingly said that as *mahr* he should give me all of his property. He replied, "No, I will give half." I said, "No, I want all of your property as *mahr*; do you agree?" He said, "Yes, I give you all of my property as *mahr* and I accept." I also said, "Yes, I accept." He asked several times and I gave the same answer each time. But I was only joking about the property; all of this conversation happened only through messages.

Then one day, based on this, he said that our *nikah* (marriage) has taken place. I asked, "How is that possible?" He said that on that day you said such and such words, he has a witness, he also recited the *khutbah* (marriage sermon), and he has checked everywhere that this means the marriage is valid.

The question is: does such a marriage become valid?

Please give a ruling in the light of the Qur'an and Sunnah.

From the questioner:

Hina Kosar, Varanasi, India

The Answer

Wa-alaikum as-salam.

In this case, your *nikah* has **not** taken place. For a valid *nikah*, the proposal (*ijab*) and acceptance (*qubool*) must occur in a single session (*majlis*), and both parties (or their authorized representatives) must be present. In addition, two witnesses must be present together in that same session and hear the words of proposal and acceptance. If the two parties are in different locations and attempt to conduct the *nikah* through audio/video calls or by messages, the *nikah* does **not** become valid.

It is stated in *al-Durr al-Mukhtar* with the commentary *Radd al-Muhtar* (3/14): "Among the conditions of *ijab* and *qubool* is the unity of the session.

(Meaning) if the session differs, the *nikah* does not take place."

Therefore, since you are in India and the boy is in Pakistan, and you did not appoint anyone as your representative (*wakeel*), the *nikah* is invalid because the parties were in separate places and there was no unified session.

صح الجواب والله تعالى اعلم بالصواب.

صدر مفتی

مفتی اعظم اترکھنڈ، خلیفہ حضور تاج الشریعہ
محمد ذوالفقار خان نعیمی ککرا لوی غفرلہ ولوالدی
کاشی پور اترکھنڈ

کتبہ

مفتی محمد واصف خان الرضوی
ہلدوانی نبینی تال اترکھنڈ

فاؤنڈر

محمد الفاظ عباسی ازہری
کاشی پور اترکھنڈ